

Stand van zaken standpunt Wet Houdbare Overheidsfinanciën

1 Bestuurlijk overleg

Op 16 december jl. heeft de Ministerraad (MR) met het voorstel voor de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof) ingestemd, waarna het ministerie van Financiën de consultatie is gestart. De MR heeft de minister gemandateerd om de opmerkingen uit de consultatie te verwerken en het wetsvoorstel aan de Raad van State aan te bieden. Waarschijnlijk wordt op vrijdag 17 februari bestuurlijk overleg gehouden tussen een delegatie uit het kabinet (ministers van Financiën en BZK alsmede staatssecretaris van I&M) en de koepels van de drie decentrale overheden. Daarna is er nog enkele dagen tijd voor een schriftelijke reactie. Ter vergadering wordt uw commissie geïnformeerd over de uitkomsten van het bestuurlijk overleg.

2 Uniestandpunt

Omdat we in eerste instantie uiterlijk 1 februari met een bestuurlijk standpunt zouden moeten komen hebben we uw commissie en de Werkgroep Middelen door middel van een extra schriftelijke ronde op 11 januari jl. gevraagd om op het concept-Uniestandpunt te reageren. Vanuit 22 leden van uw commissie is hierop een reactie ontvangen. Dit gaf het volgende beeld:

- 6 waterschappen stemden zonder kanttekeningen in met de voorgestelde Unielijn;
- 14 waterschappen konden zich vinden in de lijn, maar plaatsten hierbij kanttekeningen;
 - 2 waterschappen hebben zich uitgesproken tegen de voorgestelde Unielijn: wetsvoorstel zou in deze vorm onuitvoerbaar zijn en Unie zou dat klip-en-klaar naar voren moeten brengen. Unie zou juist moeten pleiten voor meer EMU-ruimte voor de waterschappen (terwijl de teneur van het wetsvoorstel minder ruimte is).

Na een weging van alle reacties heeft het Uniebestuur besloten om de volgende hoofdlijn in het bestuurlijk overleg naar voren te brengen:

Waterschappen hebben een bepaalde ruimte in het EMU-saldo nodig om te kunnen blijven investeren.

Wanneer de wet tot gevolg heeft dat ook waterschappen zich naar een EMU-evenwichtssituatie moeten begeven, ontstaat er een zeer moeilijk uitvoerbare situatie met grote consequenties. Waterschappen staan dan voor de keuze:

- *investeringen temporiseren waarmee wordt ingespeeld op zeespiegelstijging, andere neerslagverdeling, verstedelijking, bodemdaling, verzilting en aangescherpte (Europeese) milieueisen Dit betekent verplichtingen en afspraken uit nationale en internationale regelgeving, afspraken, bestuursakkoorden e.d. niet nakomen;*
- *Forse tariefsverhogingen doorvoeren om deze verplichtingen en afspraken wel na te komen. Maar dit leidt tot lastenverhoging en het niet nakomen van afspraken over het niet meer dan gematigd mogen stijgen van deze lasten (Hoofdlijnenakkoord en BAW).*

In bijlage 1 is het volledige standpunt weergegeven. Dit wordt na het overleg verwoord in een brief aan de minister van Financiën. Bijlage 2 bevat de meest relevante opmerkingen die door de leden van uw commissie zijn gemaakt en niet direct betrekking hebben op het Uniestandpunt.

3 Standpunten VNG en IPO

De drie koepels trekken zo veel mogelijk samen op en laten zo veel mogelijk een gelijklopend standpunt in de ambtelijke overleggen horen. Gezamenlijke lijn is in ieder geval:

- begrip voor de positie van de decentrale overheden, dat zich vertaalt in ruimte om noodzakelijke en afgesproken investeringen te kunnen doen;
- ruimere startpositie vanwege investeringsimpulsen en decentralisaties;

- geen boetes als NL de norm niet overschrijdt, is buiten proportie en werkt averechts; moet ander sturingsmechanisme komen;
- geen verplichting op individueel organisatieniveau om begroting in overeenstemming met EMU-saldo te brengen. Wel per sector een collectief plafond.

De VNG heeft nog geen definitief bestuurlijk standpunt ingenomen, maar zou zich wel eens tegen de wet kunnen gaan verzetten als duidelijk wordt dat de gemeenten sterk moeten inleveren ten opzichte van de huidige EMU-ruimte. De VNG heeft minister van BZK benadert om te gaan bemiddelen. Het IPO-bestuur heeft als standpunt ingenomen zich niet tegen de wet te keren, maar in te zetten op het beperken van de gevolgen. Het IPO heeft dus een standpunt dat vergelijkbaar is met dat van de Unie.

4 Gevolgen voor de waterschappen

De schriftelijke ambtelijke en bestuurlijke consultatie die de Unie heeft geïnitieerd hebben er toe geleid dat er in en tussen de waterschappen veel over het wetsvoorstel is gesproken. Er is een beeld ontstaan dat de wet verstrekkende gevolgen kan gaan hebben. Via het bestuurlijk overleg en de schriftelijke reactie probeert de Unie de gevolgen te beperken. Wij zijn ervan overtuigd

dat de wet er gaat komen en dat deze tot gevolg zal hebben dat het EMU-aandeel van de waterschappen in omvang zal teruggaan. Het Rijk gaat extra bezuinigen om te voldoen aan Euro-ese afspraken en zal van de decentrale overheden bijdragen vragen. Het is nu echter moeilijk inschatten wat deze gevolgen precies zullen zijn. Het bestuurlijk overleg zal wellicht iets meer duidelijkheid geven, maar pas in de loop van dit jaar, na de voorjaarsnota van het kabinet, zal een concreter beeld van de gevolgen ontstaan.

Het Uniebestuur heeft aangegeven dat er na het bestuurlijk overleg een traject moet starten waarin wordt nagedacht over de wijze waarop we als sector en individuele waterschappen kunnen anticiperen op de gevolgen van de wet. Zonder nu op dit traject vooruit te willen lopen, kan worden aangegeven dat aspecten die daarbij aan de orde zullen komen zijn:

- kritisch kijken naar ons investeringsvolume;
- Investerings beter ramen;
- Investerings meer op elkaar afstemmen;
 - Kritisch kijken naar onze verantwoording; moeten we alles wat we nu activeren wel blijven activeren? Zouden we niet meer moeten gaan sparen voor investeringen? (veranderingen op dit vlak leiden bijna automatisch op de korte termijn tot hogere lasten. We moeten immers al fors bezuinigen en hebben geen ruimte extra kosten op te vangen).

Het Uniebureau zal een werkgroepje vormen en de gedachten tijdens het traject voorleggen aan o.a. de controllers en hoofden financiën van de waterschappen. Uiteraard worden producten uit dit traject tzt aan uw commissie voorgelegd.

Bijlage 1

Inbreng Unie in bestuurlijk overleg Wet Hof

- Vanuit Europese afspraken kunnen de waterschappen de komst van het wetsvoorstel plaatsen en zich vanuit de positie van het kabinet voorstellen dat zij voor de verbetering van het EMU-saldo ook naar de waterschappen kijkt.
- Echter, EMU-saldo waterschappen wordt vooral bepaald door investeringen en waterschappen moeten juist meer investeren om in te spelen op zeespiegelstijging, andere neerslagverdeling, verstedelijking, bodemdaling, verzilting en aangescherpte (Europese) milieueisen. Dit is vastgelegd in nationaal en internationaal afspraken, bestuursakkoorden en regelgeving. Waterschappen hebben ruimte in het EMU-saldo nodig om te kunnen blijven investeren.
- Het nakomen van de eerder bedoelde afspraken over een investeringsimpuls is in het geplande tempo niet mogelijk als ook een verbetering van het EMU-saldo wordt gevraagd en tegelijk de lokale lasten niet meer dan gematigd mogen stijgen.
- Als waterschappen de bedoelde afspraken willen nakomen binnen krappere EMU-ruimte, leidt dit onvermijdelijk tot hogere lasten voor burgers en bedrijven. Omdat we op grond van het BAW al fors moeten bezuinigen is er geen ruimte om extra kosten op te vangen.
- Het is zeer onverstandig om in een tijd waarin economisch herstel en vergroting van de werkgelegenheid moeten plaatsvinden beperkingen op te leggen aan investeren. Investeren van waterschappen zijn zeer belangrijk voor de regionale economie. Onderzoek van de Universiteit Twente heeft aangetoond dat de investeringen van waterschappen een groot multiplier effect hebben.
- Waterschappen nemen een deel van de financiering van het HWBP van het rijk over en deze verschuiving pleit voor een ruimer EMU-aandeel voor de waterschappen en niet voor verkleining daarvan. Het Rijk krijgt hierdoor immers meer EMU-ruimte, zodat het redelijk is dat de waterschappen ook meer ruimte krijgen. Wij gaan er vanuit dat dit in het in de Bestuursafspraken 2011-2015 afgesproken onderzoek naar de EMU-referentiewaarden gehonoreerd gaat worden.
- Wij vinden de mogelijkheid voor het rijk om boetes op te leggen als Nederland zich aan zijn internationale verplichtingen houdt een te zwaar middel.
 - Het is niet werkbaar als ieder individueel waterschap zijn begroting in overeenstemming moet brengen met zijn individuele EMU-ruimte. Hierbij is relevant dat er meestal geen probleem is als een waterschap zijn individuele norm overschrijdt, omdat deze overschrijding gecompenseerd wordt op een hoger aggregatieniveau (collectief van de waterschappen en/of collectief van de decentrale overheden). We pleiten voor een bepaling met als strekking dat een individuele overschrijding van het EMU-saldo in de begroting is toegestaan, zolang de collectiviteit van de waterschappen binnen de norm blijft.
- Wij zien op voorhand weinig in een aanpassing van de verantwoordingsmethodiek. Aanpassingen op dit vlak leiden op de korte termijn tot hogere kosten en dus lasten.
 - Het is een onwerkbaar situatie als gemeenten, provincies en waterschappen verantwoordelijk worden voor het EMU-saldo van de gemeenschappelijke regelingen waarin zij participeren. Immers, vaak maakt een groot aantal partijen deel van deze regelingen uit. De GR's hebben hun eigen verantwoordelijkheid.

Bijlage 2

Overige opmerkingen / kanttekeningen leden CBCF over wetsvoorstel Hof

- Als kabinet volhoudt dat we een bijdrage moeten leveren, zouden we in ruil meer ruimte (qua inhoud en tijd) moeten krijgen bij het invullen van verplichtingen (1 waterschap).
 - We moeten dit als kans omarmen om de KRW-ambities te kunnen bijstellen (2 waterschap- pen).
 - Niet tot in het oneindige verzetten tegen scherpere normen. Bij scherpere normen wordt de afweging: investeringen kritisch tegen het licht houden – zo veel mogelijk bezuinigen – in- dien nodig belastingen verhogen (1 waterschap).
 - Gelet op veiligheidsrisico's en feit dat waterschappen maar klein EMU-tekort veroorzaken zou er een uitzonderingspositie moeten komen voor waterschapsinvesteringen (3 water- schappen).
 - Huidige boete is te hoog, want niet in balans met ernst overschrijding en past niet bij de oorzaak (strijdigheid met stelsel van baten en lasten) (1 waterschap).
 - Collectieve norm op begrotingsbasis is op zich een goed idee, maar vraagt wel afstemming tussen de waterschappen (2 waterschappen).
- Geen collectieve boete, maar alleen voor veroorzakers overschrijding (4 waterschappen).
 - Maatschappelijke gevolgen van de wet (Wat gebeurt niet meer? En wat merkt burger er van?) zijn nog onvoldoende in beeld gebracht (1 waterschap).